

4. Ючинський Олександр Іванович. Реабілітовані історією: у 27 томах. Житомирська область: у 7 книгах. Кн. 7. Ч. 1. Житомир: "Полісся", 2015. С. 484.

5. Ючинський Павло Петрович. Реабілітовані історією: у 27 томах. Житомирська область: у 7 книгах. Кн. 7. Ч. 1. Житомир: "Полісся", 2015. С. 484.

Надія Марценюк

М. ГРУШЕВСЬКИЙ У СПОГАДАХ СЕКРЕТАРЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ А. ПОСТОЛОВСЬКОГО

Анотація. Публікація присвячена спогадам члена Української Центральної Ради, її секретаря А. Постоловського «По дорозі до IV універсалу». Спогади є важливим джерелом з історії Української революції 1917-1921 рр., подають цінний матеріал про українське національне життя на Поділлі напередодні Першої світової війни, утворення Української Центральної Ради, діяльність її голови М. Грушевського.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, УНР, Українська революція 1917-1921 рр., М. Грушевський, Поділля, Вінниця, А. Постоловський.

Nadiya Martsenyuk

M. HRUSHEVSKYI IN THE MEMOIRS OF THE SECRETARY OF THE UKRAINIAN CENTRAL RADA A. POSTOLOVSKYI

Abstract. The publication is devoted to the memoirs of a member of the Ukrainian Central Rada, its secretary A. Postolovsky «On the way to the 4th universal». The memoirs are an important source of the history of the Ukrainian revolution of 1917-1921, they provide valuable material about Ukrainian national life in Podil on the eve of World War I, the formation of the Ukrainian Central Council and the activities of its chairman M. Hrushevskyi.

Keywords: Ukrainian Central Rada, UPR, Ukrainian revolution 1917-1921, M. Hrushevskyi, Podillia, Vinnytsia, A. Postolovskyi.

90-і роковин відходу у засвіти Михайла Грушевського збільшують інтерес науковців до постаті цього видатного науковця і державного діяча. Актуальним завданням історичної науки залишається врахування якомога широкого кола джерел при дослідженні діяльності голови Центральної Ради. Одним із таких маловідомих джерел є спогади секретаря парламенту УНР А. Постоловського, привернення уваги до яких є метою зазначеної розвідки.

Український державний і громадсько-політичний діяч Антін Олександрович Постоловський (1889-1991) народився у селянській сім'ї у с. Чернокозинці (нині – Кам'янець-Подільський район Хмельницької області). Після закінчення навчання у Вінницькій учительській семінарії у 1908 р., вчителював у Балтському і Проскурівському повітах

Подільської губернії. Найбільш відомий як член Української Центральної Ради, з 27 червня 1917 і до квітня 1918 рр. – один із секретарів її Президії [1, с. 151; 4, с. 10]. Із відродженням УНР, виконував обов'язки Проскурівського повітового комісара (грудень 1918 р. – весна 1919 р.), влітку 1919 р. – інструктора культурно-просвітницького відділу Подільського Союзбанку, згодом – створив повстанський загін, що боровся з Червоною армією. Був арештований ЧК, зумів врятуватися від розстрілу і змушений емігрувати до Польщі [6, с. 349]. Після Другої світової війни працював асистентом Українського технічно-господарського інституту у Регенсбурзі (Західна Німеччина). У 1949 р. виїхав до Аргентини, продовжував брати активну участь в житті української громади [1, с. 151-152; 2, с. 13-14].

Серед літературної спадщини А. Постолювського відомі його вірші [5, с. 263]. Також йому належать маловідомі спогади про Українську Центральну Раду. Вони були виголошені на Святі Соборності і Самостійності України в УТГІ 22 січня 1947 р. і надруковані під назвою «По дорозі до ІV універсалу» у третьому числі видання «Вісті УТГІ» у березні 1947 р. Спогади датовано 19 січня 1947 р. Наприкінці подано примітку редакції про їх важливість: «В нинішньому числі містимо спогади п. Асистента УТГІ інж. А. Постолювського з часів нашої визвольної боротьби 1917-1920 р.р.

Ці спогади мають ту особливу цінність, що належать людині, яка була не тільки сучасником, але й активним учасником подій, бо п. інж. А. Постолювському довелося в той час займати високе й відповідальне становище члена й секретаря Української Центральної Ради – нашого історичного Парляменту.

Нині з кождим роком все меншає невелике число людей, що брали особисту участь у визвольній боротьбі тих часів, зате все більшає кількість публіцистів, які народились після подій 1917-20 рр. і виростили в атмосфері відродженої української державності.

Кажуть: «буття обумовлює свідомість» або, ясніше: оточення формує людину – її думки, погляди, переконання. І новітні публіцисти, посуджуючи події доби відродження, ніяк не можуть, мимо доброї волі, вжитися до обставин і психології тої доби. Тому вони обвинувачують, - обвинувачують усіх активних учасників доби відродження, що ті «програли» справу української державності.

На ґрунті цього непорозуміння пишуться палкі «філіппіки», виросла велика полемічна література, створилися цілі ідеології.

В українське життя вноситься часто непотрібний і нездоровий фермент.

Єдиний лік на це – дбайливе й глибоке вивчення доби, про яку говоримо і на ґрунті якої хочемо робити висновки. Тільки це обереже нас, цілі покоління, від прикрих і небезпечних помилок ... » [4, с. 13-14].

Спогади містять цінний матеріал про навчання автора у Вінницькій учительській семінарії у 1905-1908 рр., його учительську працю у Балтському і Проскурівському повітах Подільської губернії, українське національне життя напередодні Першої світової війни. А. Постолювський звертає увагу на низький стан української національної

свідомості, відсталість національного життя Наддніпрянщини порівняно зі Східною Галичиною.

Центральне місце у спогадах відведено огляду діяльності Української Центральної Ради у контексті аналізу ухвалених нею універсалів та розкриттю їх значення у розгортанні українського державотворення, висвітленню умов праці автора на посаді секретаря українського представницького органу. А. Постолювський високо оцінив діяльність М. Грушевського на посаді голови Української Центральної Ради. Відзначимо провідну думку автора спогадів щодо голови українського парламенту: «Взагалі, праці було безмежне море, а працівників бракувало на кожному кроці. І ті одиниці, котрі взялися вже спочатку за працю, мусіли бути її тягнуті, не мріючи навіть про відпочинок, бо час не чекав, події кожного дня наглили, треба було зі всім на час бути готовим – і кожного дня працювалося від 8-ї години ранку до 12-ї аж 1-ї ночі, з півгодинною перервою на обід. Перед всі цією працею вів Голова Центральної Ради – професор Михайло Грушевський. Треба було дивуватися його надзвичайній працьовитості і продуктивності. По за своїми обов'язками Голови Українського Парляменту серед розбурханих стихій, Грушевський виконував ще цілу низку різних праць. Передовсім він майже щотижня давав до часописів свої статті, далі – він в тому ж часі написав і виготовив низку праць та книжок – між ними підручник всесвітньої історії, збірку статей під назвою «На порозі Нової України» та інші. Одночасно М. Грушевський спеціально цікавився справою поділу України на землі і відбував в цій справі наради з українськими вченими. Він сам довершив цю працю. Не згадує про коректуру – Грушевський все знаходив час правити її під час засідань Центральної Ради – серед промов і дебат. Окремо забирали час у Грушевського спеціальні наради з видатнішими українськими діячами, а також делегації з різних місцевостей України і візити окремих людей» [4].

Загалом, спогади А. Постолювського, у яких представлено високу оцінку постаті М. Грушевського і об'єктивно висвітлено державницьку діяльність першого новітнього українського парламенту, є важливим джерелом з вивчення історії Української революції 1917-1921 рр.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Верстюк В. Ф., Осташко Т. С. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. К., 1998. 256 с.
2. Мизак Н., Горбатюк В. За тебе, свята Україно. Кам'янець-Подільська область у визвольній боротьбі ОУН, УПА. Чернівці: «Букрек», 2006. Кн. 5. 352 с.
3. Постолювський Антін Олександрович. // Українська революція в особах: подільський слід: довідник / уклад. Л. І. Марзоні. Хмельницький, 2020. 128 с. С. 68-69.
4. Постолювський А. По дорозі до IV універсалу (Виголошено на Святі Соборности і Самостійности України в УТГІ для 22.І.1947). // Вісті УТГІ. Реґенсбург, 1947. Ч. 3. Березень. С. 5-14.
5. Телячий Ю. В. Державотворча та літературна діяльність кам'яничанина А. О. Постолювського в роки Української революції (1917-

1920). // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2009. Т. 14. С. 261-265.

6. Телячий Ю. В. «О, краю мій рідний! ... » (громадсько-політична діяльність і поетична творчість кам'янчанина А. О. Постоловського в 1917-1920 рр.). // Вінниччина: минуле і сьогодення. Краєзнавчі дослідження. Матеріали XXII наукової історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, 2009. С. 346-351.